

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrť leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 21. aprila 1869.

Gospodarske stvari.

O gospodarstvu na peščeni zemlji.

Spisal J. N. Feuser.

Peščene zemlje (svižnice) je več sort; ali bolj iz kremenca (kremenica) ali apna (slinjevka) obstaja, ali je pesek bolj ali manj droban, ali celó tako droban, ki ga je voda nanescala, da ga imenujemo glin. Če je pesek debel, ne drži taka peščenica vlage (vode), in če je tudi nekoliko v njej ostane, hitro izhlapi iz nje. Tudi družega živeža iz zraka (gazov) ne more kaj v-se srkati in ga obdržati.

Ker peščena zemlja gorkoto rada na-se vleče, zato se spomladi hitro zgreje; ker pa ponoči veliko gorkote iz sebe izpusti, zato se v jeseni hitreje razhladi kakor druga tla.

Če taki zemlji gnojá damo, tem bolj bo ona vroča postala, čem bolj se gnoj razkroji; to se godi s frišnim dolgim slamnatim in konjskim gnojem. Sama čista peščena zemlja nima rodovitnih stvari v sebi, ki so rastlinam živež.

Peščeni zemlji prav nasprotne lastnosti ima ilovična zemlja; ona je drobna kakor moka, navzame se obilo vode in gazov. Vrh tega ima ilovična zemlja lastnost, da je, kader je vode sita, mehka, voljna in vlačnemu testu podobna ter se jej takrat lahko vsaka podoba dá. Vode sita se je nerada znebi in ne dá vode več v-se. Ilovična zemlja pa rodovitnih stvari, ki jih je v-se vzela, ne izpusti rada iz sebe in zato se ne izgubijo ne vlaga ne rodovitni gazi iz nje, da bi šli pod njo v tla. Zavoljo tega, ker se voda rada nasrka in je ne izpusti rada iz sebe, je taka zemlja zmiraj mrzla v taci deželah, kjer pogostoma dežuje, ne dá se rada obdelati in tudi rodovitna ni.

Apnica je kakor kremen sama na sebi nerodovitna, zvezana in zmešana pa z družimi redivnimi rečmi in zemljami oživi zemljo in zgorej ilovični svet, naredi boljši sad, žito bolj moknato in teži. Apnena njiva, kjer je vsaj kak peti del apnice, je gorka, ki gnoj naglo povžije, vodo pa bolj mimo kremenca obdrži. Na solncu se taka zemlja ne strdi, kakor ilovica, ampak razpade v prah.

Recimo še besedo v gnjilovici (črni prsti). Gnjlavica je tista zemlja, ki se iz sprstnelih rastlin in družih reči naredi, postavim, ko živalska trupla, ali njihovi ostanki ali pa gnoj, les, slama, trava, roževje, listje, pleve itd. sprstene.

Črna prst še več kot dvakrat več vode v-se vzame kakor ilovična zemlja in jo tudi stanovitno drži; tudi gorkote se zeló navzame. Ona trdo, vlečljivo ilovico rahljá in požlahnuje, ker spuščá zrak in gaze skozi. Še bolj pa koristi peščeni zemlji, ker prostorčke

med peskom ali glino dopolni in tako brani, da ne izhlapijo vodeni in gnjilni deli, in ker vlago in gaze iz zraka v-se srka in jih dolgo v sebi drži.

Kdor tedaj ima peščeno zemljo, naj skrbi, da na-njo pride obilo taci stvari, iz katerih se gnjlavica ali črna prst dela, to je posebno šota. Šoto pa mora zdrobiti in tako za en palec (col) na debelo vrh zemlje pustiti. Dalje so peščeni zemlji koristne rastline, ktere ne izpijó zemlje preveč, globoke korenine naredé in košatega perja nastavijo; take rastline so: lupina, ajda, špargelj, grah, repa, ktere se, predno dozori, iz polja odpeljejo ali pa, kadar so v cvetji, pokosijo in podorjejo.

Peščena zemljišča naj se že pred zimo orjó in spomladi le malo preorjó.

Dobro je tudi na peščeno zemljo navoziti ilovične, cestnega blata ali blata iz luž, mešanega gnoja (komposta) in enake šare.

Tudi vode napeljavati na-njo, jej dobro tekne.

Nikoli pa naj se ne pozabi, da peščena zemlja je sama po sebi malo rodovitna. Naj tedaj gospodar dobro preračuni stroške in dohodke, in potem še le tako zemljo odloči za polje ali gozd.

Živinozdravniške stvari.

Iz Zalega Loga je došel „Novicam“ sledeči dopis:

„Skušeni živinski zdravnik Kobljar prosi, naj mu „Novice“ blagovolijo naznaniti bolezen, ki se nahaja pri porodni goveji živini in se imenuje notranja goba, ktero natančno kaže 7. podoba v bukvah gosp. dr. Jan. Bleiweisa. Za to boleznijo je že veliko krav poginilo, ker niso mogle roditi. Zatoraj želi imenovani zdravnik pojasniti, kako se ravna in kako se spozná notranja goba; ker on je že mnogoterim gospodarjem pri imenovanju gobi kravo in tele pogina otel. Notranja goba se včasih pokaže, pa o tej reči nevedni gospodarji menijo, da je maternica; al to je le goba, ki se mora pustiti, da čas brejosti popolnoma preteče, in ob času poroda se mora prerezati.

Če se pa imenovana goba ne vidi, zamore se le spoznati, ko je čas brejosti pretek, kravi se vime manjša, je pa še rada in včasih še 14 dni nosi. Ko pa krava jesti neha, je zadnji čas, se težkega dela poprijeti. Namaže se umita gorka roka s sirovim maslom ali z laškim oljem, s katero se s porezanimi nohtovi v nožnico seže. Potem se seže z nožičkom v skupaj poravnani roki v nožnico, da se goba $\frac{1}{4}$ cole prereže in tako se more toliko raztrgati, da se zamore mlado s prstom otipati, kako leži; potem se more mlado živinče tako poravnati, da ima glavo na nogah, in tako se mlado s štrikom otveze, in le ko se krava napne,